

legszebb darbjait magyarul is közölte (*Román kolindák*, 1971, *Márk vitéz*, 1974). Ez a hármas tagolás nem fedi le Faragó teljes munkásságát, számos felhívást tett közzé folklórányag gyűjtésére, középiskolai olvasókönyvet szerkesztett. A folklór Intézet munkatársaként összesen 112 településen gyűjtött. Az 1952-től 1958-ig tartó időszakban 1022 napot volt falvakban gyűjteni. Élete során több mint 700 írása és könyve jelent meg. Faragó József teljes bibliográfiáját Borbély Éva és Pozsony Ferencz készítette el, mely 1998-ban jelent meg a Kriza János Néprajzi Társaság Értesítője 8. évfolyamának 3–4. számában.

A Magyar Néprajzi Társaság 1976-ban, a Kalevala Társaság 1979-ben, a Magyar Tudományos Akadémia 1988-ban, a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság 1966-ban, a Folklore Fellows 1993-ban fogadta tiszteletbeli tagjává. Az 1974-ig mostoha utazási lehetőségek ellenére előadásokat tartott 1966-ban a Német Szövetségi Köztársaságban, 1967-ben Csehszlovákiában, 1969-ben és 1978-ban Magyarországon, 1970-ben Szovjetunióban, 1972-ben Lengyelországban, 1973-ban Jugoszláviában, 1974-ben Finnországban. 1984-ben *Ortutay Gyula emlékéremmel* tüntették ki és 2000-ben neki ítelték a *Kriterion Alapítvány Ezüstkoszorúját*.

2004. október 18-án hunyt el Kolozsváron, a Házsongárdban nyugszik.

BEKE ANDRÁS

Babeş-Bolyai Tudományegyetem
Magyar Irodalomtudományi Tanszék
Kolozsvár/Cluj-Napoca, Horea 31
andrasbeke19@gmail.com

AZ EGYHÁZ ÉS HAZA DÍSZÉRE

345 éve született Lukács Mihály, a csíki székely bentlakásos iskolarendszer megalapítója

Írásomban a 345 éve született dr. Lukács Mihályra, a csíki székely bentlakásos iskolarendszer megalapítójára emlékezem. Tetemes vagyonának nagy részét a szegénysorsú, de tanulni vágyó székely fiatalokra hagyta az 1725-ben kelt végrendeletében, az alapítványból sikerült kiépíteni Csíksomlyón az első bentlakásos iskolarendszert. Lukács Mihály az 1717–1723-as nagy pestis járványról fontos adatokat írt le albumában. 1990 óta szülőföldjének iskolája az ő nevét viseli.

A 17. század második felének kezdetén hangzott el Apáczai Csere János, „a teológia doktorának és professzorának beszéde. Tartotta, midőn az újonnan felépült kolozsvári kollégium igazgatását Erdély fenséges fejedelmének megbízásából átvette, 1656. november 20-án, az első akadémiai előadóteremben, Az iskolák fölöttébb szükséges voltáról és a magyaroknál való barbár állapotuk okairól” székfoglaló beszéde, melyben kiemelte az olvasni és írni tudás szükségességét: „Szüntesd meg az olvasni tudást, írni tudást! Nem találsz akkor sehol egyetlen jó családapát, családanyát, fiút vagy egyéb családtagot, aki az adásvételkor, polgári szerződések kötésekor helyesen járna el. Polgári ügyekben mindnyájan olyanok lesznek, mint a vakok, akik arra kényszerülnek, hogy kézen fogva vezettségük magukat. Bizony fájlatjuk és keserű könnyek közt sirathatjuk tehát, hogy a keresztények között akad olyan ország, ahol a távol levő férj otthon levő feleségével, az úr a szolgálójával mindig csak közvetítők útján beszélhet. De sokkal inkább fájlatunk kell azt, hogy lehet látni egész falvakat is egy-kétszáz családdal, amelyeknek szeme, füle, nyelve egyedül az iskolamester vagy a lelkipásztor” (Apáczai 1975: 47). Az analfabetizmus elleni üzenetnek

is tekinthetjük a professzor székfoglaló beszédét. Az Apafi-korszak (1661–1690) politikája kedvezett Erdélyben a népoktatás ügyének, I. Apafi Mihály az egyház „veteményes kertjének” tekintette a népiskolákat, és támogatta azokat. A népoktatás ügyét Mária Terézia *Ratio Educationis* rendeletéig a római katolikus egyház saját feladatának tekintette Kászonban is, ahol a lakosság szinte kizárólag katolikus volt, így az egyházmegye és a faluközösség közösen vállalták az iskola fenntartását. A kásznói ember múltjában búvárkodó hamar rájön, hogy a földdel, erdőkkel küzdő, de a határőr feladatokat is ellátó kásznói embernek könnyű volt a kasza és a fegyver, és igazából soha nem volt nehéz a toll sem. A durva kezű, de jó lelkű kásznói ember az anyaföld és szabadság szeretete mellett a tudásnak is tisztelője volt. A tanulás nem intézményes formája – az apáról fiúra, szájról szájra terjedő, értékmegőrző, népi bölcsességet közvetítő tudás – mellett viszonylag korán kiépült a tanulás intézményes formája az egész Székelyföldön, így a „szegelet földön” is. A szervezett oktatástól független, nemzedékről nemzedékre öröklődő tudás- és ismeretkincsre viszonylag korán ráépült a betűvetés ismerete, az 1614-es regestrumban *Imper Falva 26* lófőjének neve között találjuk *Czyky Jstvan Deak* nevét is, mellette a Schola mester bejegyzés található (Demény 1997: 493). E bejegyzés a kásznói oktatásra vonatkozó első írásos emlék.

„A ferences rendiek csíksomlyói »gimnáziuma« látta el Csík-, Gyergyó- és Kásznoszékeket kántorokkal és tanítókkal, de más foglalkozású, magasabb képzettségű, főleg latint tudó »értelmiségekkel« is. A somlyói szellemi gócpont kezdetei az 1626-os esztendőre” tehető (Imreh – Pataki 1992: 338). Az 1698/99-es tanévben dr. Lukács Mihály a csíki iskolában száz tanulót tanított „syntaxisra és gramatikára”. Talán ekkor fogalmazódhatott meg benne a bentlakás szükségességének gondolata, mivel az akkori csíksomlyói gimnáziumnak nem volt bentlakása, a tanulni vágyó falusi diákok nagyon nehezen tudták fenntartani magukat, szegény volt a nép maga is, nehezen tudta kiheverni az utolsó, 1694-es tatárbetörés pusztítását. A nehézségek ellenére a gimnáziumnak 200 diákja volt (Szlávik 1911: 117). A neves gimnázium anyagi gondjait ismerte fel ekkor dr. Lukács Mihály, majd vagyonának nagy részével pótolta a hiányosságokat. „A XVII. században a szegény tanuló ifjak a szerzetházban mint servitorok kaptak állást. Számuk a XVIII. század elején húszra szaporodott. Szeminárium felépítésére a mozgalom már 1699-ben megvolt, a megalapítója pedig nagykásznói Lukács Mihály kozmási plébános és apostoli főjegyző volt, aki a gimnáziumot kiegészítette a süllyedségből. Az ő nevével neveztetett el a szeminárium Szent Mihály-szemináriumnak” (Endes 1994: 367). „1725-ben Lukács Mihály csíkkozmási plébánosban mecénása támadt a nehéz viszonyok között működő intézetnek. A mondott évben ugyanis arról értesítette Csíkszék hatóságát és a szerzetház tanácsát, hogy a csonka gimnázium kiegészítésére, egy finövelde alapítására és két tanári állás javadalmazására áldozatot kíván hozni és nov. 21-én kelt végrendeletében akkor tekintélyes értéket képviselő javainak örökösévé az általa alapított finevelőintézetet (szemináriumot) tette. Ezzel új korszak nyílt meg az intézet életében. A szegény, de tehetséges ifjaknak megnyílt a művelődés csarnoka, hogy – a végrendelet szavai szerint – »az egyház és haza díszeré és javára tehetségeiket kimiveljék« (Szlávik 1911: 118–119).

A kásznói plébánián fellelhető adatok szerint, melyeket az *Album Michaelis Lukács, 1726* kézirat is megerősít, Lukács Mihály Kásznófelsőfaluban született 1678. július 25-én, szülei Lukács Gergely és Veress Anna. Az apát Lukács Gergely néven az 1683. évi hadköteles székelyek névjegyzékében találjuk (Demény 2006: 122). Ezt azért is kell hangsúlyoznom, mert több helyen Lukács Mihály szülőfalujaként Kásznóújfalut nevezik meg. Lukács Mihály 1683-ban kezdte tanulmányait szülőfalujában, majd Kásznóújfaluban folytatta. Erre a

magyarázat az lehet, hogy Kászonújfalú külön egyházközséggé alakult 1701-től, első papja Lukács András volt, Lukács Gergely testvére. 1691-ben iratkozott be a ferencesek iskolájába Csíksomlyóra. 1700–1702 között Szombathelyen a Pázmeneumban filozófiát tanult, 1701-ben a filozófia magisztere lett. Teológiai tanulmányait a Szent Adalbert Szemináriumban végezte. Bécsben doktorált. 1703-ban szentelték pappá, kinevezését a Csíksomlyói Gimnáziumba kapta. 1705–1709 között Csíkszentmártonban káplán, 1709–1716 között plébános. 1717-ben áthelyezték Csíkközmasra, Csík-, Gyergyó- és Kászonszék főesperese lett. 1726-ban nyugdíjba vonult. 1730. január 17-én halt meg a szülői háznál. Végrendelete, mellyel a somlyói gimnázium első bentlakásos rendszerét létrehozta, 1725-ben keletkezett az alábbi szöveggel:

Az Atyának és Fiúnak és Szentlélek Istennek nevében.

Én Kászonfelsőfalvi Lukács Mihály apostoli jegyző, csíkközmasi lelkész, megfontolván a jelen lét változandóságát

1-ször helyben hagyom és megerősítem mindazon tettemet, melyeket jelen év szeptember 2-án a Szt.-Ferenc rendi szerzet Deffinitóriumával Csíksomlyón véghez vittem.

2-szor minden ingó és ingatlan javaimnak, akármilyen néven nevezendő szerzeményeimnek, melyeknek értéke felmegy mintegy 12.000 magyar frtra, örökösévé nevezem s teszem az általam ezennel szegény sorsú tanuló ifjúk számára alapítandó csíksomlyói nevelő intézetet; ide nem értve azon javaimat, melyeket az alább megnevezendő feltételek alatt vérrokonaimnak hagyományoztam mintegy 4000 mfrt. értékű vagyonban, amint ez köztem és a tiszt. Deffinitórium között elintézve van.

Úgy akarom pedig, hogy halálomkor a fent említett javaimat az említett nevelőintézet mint egyetlen és kizárólagos örökösöm vegye birtokába minden investitúra nélkül; semmit sem használván, sem öröklés ellen senkinek ellenmondása vagy perindítása, és azon joggal gyakorolja, melyet és biztosítottam s most is hagyományozom.

Továbbá rendelem, hogy minden nemű javaim készpénzben összesítvén és tőkésítvén, évenkénti kamatozás végett – biztos helyre adassanak ki és ezen kamatjövedelemből annyi szegénysorsú tanuló élelmeztessek, ahányat a tiszt. P. Gvardián lelkiismeret szerint ezen jövedelemből évenként eltarthat étellel csak, de nem ruházattal is; és pedig a felvételre nézve oly rendet állapítok meg, hogy az én mindkét leszármazottjaim vétessenek fel mások előtt meghatározatlan izziglen. Ezek után a kászoniak, szentmártoniak, közmasiak és csíkszentmiklósiak, minthogy ezeknek földbirtokaiból szerzettem gazdálkodásom által javaimat. Az említettek közül, hogyha mindenik részről hiányoznának az én alapítványomra felveendő, csakis ezen esetben vétessenek fel más csíki falvakból valók és csíkiak nem létében csak külföldiek – s ezen általam kitűzött felvételi rend soha meg ne változtattassék. Kötelezem ezennel alapítványosaimat, hogy temetésem évforduló napján boldog nyugodalmamért mondassanak együttesen egy szentmisét s imádkozzanak lelkem üdvéért. Úgyszintén napi imáik végeztével emlékezzenek meg rólam, elmondván értem imádságokat.

De profundis clamavi etc. Deus venie largitur etc. Deus qui inter apost. sacerdates etc.

Kelt Csíksomlyón zabolai gróf. Mélt. Mikes Ferencz urnak ...nov.21–1725.

A végrendelet eredeti latin teljes szövege az Album Michaelis Lukács, 1726 kéziratban olvasható, melyet a Csíkszeredai Csíki Székely Múzeum Dokumentációs Könyvtárában őrzének, két példányban készült el az iskolaalapítás tiszteletére. A fordítás (és rövidítés) a Nagykászoni Domus História I. kötetének 54–56. oldalán olvasható. Az alapítvány nagyságát akkor tudjuk igazán érzékelni, ha figyelembe vesszük, hogy a kászoni Domus História szerint 1721-ben tíz magyar forintért egy pár igavonó ökröt és a gazdálkodáshoz szükséges forgószert: szekeret, ekét, taligát stb. lehetett vásárolni. Lukács Mihály 12.000 magyar forinttal ajándékozta meg a szegény sorsú, tanulni vágyó székely fiatalokat.

Az alapítvány létrehozása fellendítette a csíksomlyói oktatást, 1731–1734 között összesen 353 tanulót tartottak számon. Az 1727-ben felépült és beindított bentlakást az alapító iránti tiszteletből Szent Mihály Fiúnevelő Intézetnek nevezték. Szintén az alapítvány költségén *1733-ban a régi épülettől keletre felépült az új iskola, sajnos csak fából és ez lett a viszonylag rövid életének az okozója.* Az emeletes épület jobb szárnyának földszintjén az elemi iskola, az emeleten pedig az alapítványos tanulók bentlakása kapott helyet. Bal szárnyának földszintjén az alapítványos tanulók tanterme, az emeleten pedig a két új osztályt helyezték el. A Lukács Mihály jóvoltából felépült iskola egy része nemsokára leégett.

1774-ben Lukács Mihály végakarata ellenére az utódok megtámadták a végrendeletét:

Nagy alázatossággal folyamodom vala 1774. esztendőben Püspök Úrunk Excelenciádhöz azokon, hogy néhai Tisztelendő boldogemlékezett Lukács Mihály Úr Bátyám Uram Testamentumot hagyván, az Csík-Somlyón seminariumnak, ezek között jobbagyokat jószággal együtt nekünk, az Lukács familiának, de holta után az Seminarium kezéhez vévén, hirünk nélkül mi okra való nézet – eladta Háromszéki Titl. mostan Gáll István Úr Atyának Nyújtódba, mely nekünk hagyott jobbagyok, mint közelebb való rokonokat illetvén, engem mostani kereső félt, kitetszik a Testamentumból [...] érdemeim szerint, Testamentum szerint is tudtam volna oly gondját viselni azon jussnak, mint az seminarium, melyekre való nézet nagy alázatossággal kezeit, lábait Excelenciádnak csókolván folyamodom, könyörgök s Instállok, hogy méltóztassék ezen nekem terhes és türehetetlen állapotomat kegyesen ujjonnan megtekinteni vagy kommisszióval szemben lévén ... hol igazságomat leveleim által megmutathassam, mely ebbéli kegyelmességének az én Istenemet csekély imádságom által kérni el nem mulatom, hogy Isten Eőszentfelsége az Ő Anyaszentegyházának kormányzására segítse és szerencséltesse minden dolgaiban Excellenciádra. Vagyok Ecellenciádnak tisztelője,

Lukács Albert Kászonszékfalvi nobilis

Az Egyházi Főhatóság a kérésre saját kezűleg ezt írta:

Az ilyen tetemes dolgok csak Instanciák által végbe nem mehetnek, vagyon bíróság és törvény – az intézi el e dolgokat.

Csíksomlyó 19. Junii 1774

Gróf Battyány Ignác

Erdélyi püspök –

s.k.

(Nagykászoni Domus História, 94-95. oldal)

A Domus História I. kötetének írója György Gábor (1883–1967) főesperes plébános 1923–1967-ig volt a nagykászoni templom papja, aki régi dokumentumokból írta újra az egyházközség történetét, mivel az eredeti dokumentumok a két világháború idején megsemmisültek. A fenti bejegyzésben valami gond van a keltezéssel, mivel Gróf Battyány Ignác 1780. június 28-tól 1798. november 17-ig volt Erdély római katolikus püspöke, így 1774-ben püspökként nem válaszolhatott Lukács Albert úr levelére.

A feljegyzések szerint (Nagykászoni Domus História I.) a Lukács Mihály tizenkétezres alapítványát 1785-ig adminisztrátorok kezelték. Ezek között találjuk a következőket: szentkirályi Bors Mihály (1730–1738), csíkszentmihályi Sándor Péter (1739–1745), szentsimoni Endes Miklós (1749–1760), nagyajtai Cserei Elek (1761–1767), szentdomokosi Sándor László (1769–1783).

Ellenőrző „provisorok” is voltak.

1785-ben II. József rendeletére a szeminárium javait elárverezték, 1791-ben visszaváltották. Az 1930-as évekig Lukács Mihály nagylelkűségének köszönhetően számos, legszerényebb becslés szerint is több mint nyolcszáz szegénysorsú tanuló gyarapíthatta tudását Csíksomlyón, amely az erdélyi katolicizmus igazi fellegvára volt évszázadokon át. Itt tanultak a haza tanítói, kántorai, papjai, tanárai és a tudás közemberei. „A csíksomlyói róm. kath. főgimnázium két és fél századon át teljesített kultúrmissziót az ország legkeletibb szélén s évről-évre minden szépért, jóért és nemesért lelkesedő harcosokat bocsátott ki kebeléből az élet küzdő terére, akik egyházuknak támaszai s a magyar állameszmének törhetetlen bajnokai voltak. Csíkme gyének ez az intézet volt a legújabb időkig egyetlen középiskolája, amelyben nemcsak e megye, hanem a szomszéd székely me gyék s különösen Háromszék ifjúsága is megszerezte a műveltség alapelemeit, hogy azután az életben értékesítsék tudásukat s messze földön hirdessék a székelyfaj nagy nemzetfenntartó erejét” (Szlávik 1911: 5).

A gimnázium anyagi és szellemi forrásait állandóan bővítették. „1857-ben a kisgimnáziumból nagygimnázium lett az V., VI. és VII. osztály fokozatos felállításával, amely fejlődést dr. Hajnald Lajos nagynevű erdélyi püspök áldozatkészségének és hatalmas erkölcsi támogatásával létesült »Csíksomlyói r. k. iskolák alapja« segítő erejének köszönhetette az intézet. Ezzel a fejlődéssel és az iskolai alap létesítésével esik össze a somlyói tanítóképezde alapítása és »a csíkközmási, szeredai és gyergyószentmiklósi járások kebelében lévő összes székely nép« felségfolyamodványa, melyben a revindikált havasok jövedelméből gyűlt és a császári pénzügyigazgatóság által lefoglalt pénzösszeget a főtanoda (gimnázium), mesteriskola (tanítóképezde) és főelemi iskola fenntartására létesített, de elégtelen iskolai alap gyarapítására kiadatni kéri k. A revindikált havasok visszaadását ebben az időben még csak kérni sem próbálták, holott ezeket egykor Csík-, Gyergyó- és Kászonszékek 1798. dec. 12-én tartott marchalis gyűlése a gimnázium mellé Lukács Mihály alapította szeminárium javára adományozását kérelmezte öfelségétől. A kérelem akkor nem járt sikerrel [...]” (Szlávik 1911: 122).

Érdemes elidőzni a Nagykászoni Domus História 1840. évre vonatkozó bejegyzésénél:

A revindikált havasok később az úgynevezett „Csíki Magánjavak” címén a Csíkvármegye kezelésébe került. A nagy vagyon jövedelméből középületek építéséhez hatalmas segítséget nyújtottak. De különösen vármegye szerte – így Nagykászonban is – sok székely tanulni vágyó fiú, ha bizonyítani tudta, hogy familiája miles equestris – huszár családból származott, tetemes összegű tanulmányi segélyt kapott. Így vált az ország határait védő, véres küzdelemmel és nagy áldozattal járó őseink katonáskodása jutalmául kapott vagyon annyi meg annyi székely fiú művelődési, tanulási hasznára, fel az egyetemig. Sőt sok diák, aki a papi pályára lépett – oda is kapta a támogatást az úgynevezett Húszáralapból. (...) Fölöslegesnek tartom, hogy kimutassam és felsoroljam azokat, akik a kászoniak közül élvezték a segítséget. Aki jól tanult, akit tanárai érdemesnek tartottak segítségre – akár szegény, akár jó módú volt – megkapta a segítséget. Hiszen még a nemes, vagyonos királybírói család – Balási familia fia, Balási József főkirálybíró is részeseült a Revindikált havasok jövedelméből tanuló éveiben.

A Lukács Mihály által létrehozott alapítvány vagyonát 1929-ben vette el a román állam.

Az egyház, a templomok a szellemiség központjai voltak, a keresztény értékek és a tudás átadásában betöltött szerepük vitathatatlan. A szellemi élet szervezői, a lokális emlékezés írott formába mentői, leghitelesebb krónikásai a rohanó idő változandóságainak éppen az

Úr szolgálai voltak: papok, kántortanítók, akik az utókornak lejegyezték az emberi élet örömeit, bánatait egyaránt. Lukács Mihály kora szomorú emlékü eseményeinek, így a pestisjárványnak is krónikása volt. A *Rövid és valódi elbeszélése a 3 évek alatti csiki szomorú eseményeknek* című feljegyzésében a következőket olvashatjuk:

1717. május 15-től 1719. szeptember 2-ig merőben akkora szárazság volt, hogy csak egyszer is a föld meg nem ázott, a földön annyira kiszáradtak a füvek gyökerei, úgy a fűké és a nádaké is, hogy ahol meggyúlt, azok lassan égtek a földben egy öl mélységre is füstölögve, tavak, kutak, kisebb folyók főképpen kiapadtak, hogy egy csepp vizet sem lehetett kapni bennük. Csikban nem oly kegyetlenül, de Erdélynek némely részeiben, mint a Mezőségen, közönségesen mind az emberek, mind a barmok szomjúságaiktól üldözötve szülőtte földjeiket elhagyni, máshova költözni kényszerültek. Innen 1718-ban, 1603-tól fogva nem ismert, hallatlan akkora éhség lett a mi hazánkban, hogy az éhségtől kényszerítette hárs, bikk, cserfák hajait, a két utóbbinak makkjait, különböző gyökereket, nádat meg szalmát, még polyvát is pogácsa vagy kenyér formára megsütve enni kénytelenek voltak. A megdöglött lovaknak, kutyáknak testeit, sőt Háromszéken Osdola faluban az éhség miatt meghalt gyerekek elszáradt húsát ették némelyek, szóval akkora éhség volt, hogy némely falvakban annyian haltak el éhség, mint pestis miatt. Az éhségtől úgy elharapódzott a pestis, hogy jöllehet lassan ágazhatott, vagyis terjedhetett a tiszteknek, kik a pestist elzárolták, a fáradhatatlan szorgalmuk miatt, Csikban 1719 januárjától fogva sarjazott emitt-amott, mégis júliusban és augusztusban annyira hatolt, hogy szinte fele a lakosságnak pestisben veszett el.

(Nagykászoni Domus História I. 57. oldal)

Lukács Mihály kéziratából megtudjuk a pestisben elhunytak, illetve a túlélők számát: Nagykaszonban 779 elhunyt, túlélő 952, Kászonyfaluban 207 elhunyt, túlélő 224, Csik-kozmáson 806 elhunyt, 1115 túlélő volt a járvány mérlege.

Talán áldásos munkájával érdemelte ki Lukács Mihály, hogy halála után szülőföldje templomának közelében térhetett örök nyugalomra. A faluban uralkodó közvélemény szerint a templom körüli erődítésen belüli sírhelyet külön ki kellett érdemelni, itt csak papok, nemesek és a templomért, egyházközségért különleges áldozatot hozók, anyagi támogatók kaphattak sírhelyet. „A templom kerítésbe egy domborfaragású sarkó van befalazva, egy papialak, felette két címerpajzs, melyek egyikébe kehely, a másikba szablysoros. Köriratából csak is Mich. Lukács kiolvasható. E sarkóvet többen nagyon régeinek tartják, pedig ez a Lukács a múlt században volt kozmási lelkész, s mint ilyen, Csik-Somlyón több alapítványt tett. 1730 körül elhalván, mint kászoni fi, ide temettetett el” – írja Orbán Balázs fő munkájában a csik-kozmási jegyzőkönyvre hivatkozva (Orbán 1869: 53–54). A szarkofág ma a nagykászoni templomban található, a kórus alatt, ahová hajónak az 1938–1942 között történt kibővítése alkalmával helyezték el. A szarkofág arról tanúskodik, hogy valóban a kászonyfalu családi házban hunyt el, és tiszteletből az egyházközség a nagykászoni templom kerítésében temette el, ellentétben azzal a feltételezéssel, hogy a somlyói ferencesek kriptájában helyezték volna örök nyugalomra. A nagykászoni plébánia levéltárában megtalálható az 1730. évi *Matricula Defunctorum* (meghaltak anyakönyve), melyben Lukács Mihály neve is olvasható. A Domus História Lukács Mihályról írt részében az 58. oldalon a következőket olvashatjuk: *Még egy megjegyzésem van. A kriptában rövid kőkoporsó van, melyben Lukács Mihály főesperes plébánosnak szülői csontjai porladásnak indultak. A kőkoporsót a főesperes helyeztette ide el, a plébánián található okmányokból megtudjuk, hogy Lukács Gergely úr 1624-ben született és 1713. május 24-én halt el.*

Az 1989-es romániai rendszerváltás után elindult egy mozgalom: *adjunk nevet iskoláinknak*. Minden település kutatni kezdett a települése legnevesebb személye után.

Kászon akkori tantestületének választása Lukács Mihály volt. A kászonaltízi iskola 1990. augusztusától viseli a csiki oktatásért oly nagy áldozatot hozó pap-tanár nevét. Ma az 1979-ben felépült iskolaépület falán van elhelyezve az emlékeztető márványtábla az alábbi szöveggel:

DR. LUKÁCS MIHÁLY
1678 –1730
ISKOLÁNK NÉVADÓ
ÜNNEPE EMLÉKÉRE
1990

IRODALOM

- Apáczai Csere János 1975. *Magyar logikácska és egyéb írások*, Kriterion Könyvkiadó, Bukarest.
Demény Lajos (szerk.) 1997. *Székelváltár IV.*, Erdélyi Múzeum-Egyesület Kiadása, Kolozsvár.
Demény Lajos (szerk.) 2006. *Székelváltár VIII.*, Mentor Kiadó, Marosvásárhely.
Endes Miklós 1994. *Csik-, Gyergyó-, Kászon-székek földjének és népének története 1918-ig*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
György József 1922. *A csíksomlyói ferencesek külső iskolái*. A Hírnök, 1922.december 1.
Imreh István – Pataki József 1992. *Kászon-széki krónika*. Európa Könyvkiadó, Budapest – Kriterion Könyvkiadó, Bukarest.
Orbán Balázs 1886. *A Székelyföld leírása*. Ráth Mór Bizománya, Nyomtatott Panda és Frohna Könyvnyomdájában, Pest.
Szlávik Ferenc 1911. *Az Erdélyi Róm. Kath. Státus csíkszeredai főgimnáziumának értesítője az 1910–1911-ik iskolai évről*. Szvoboda Miklós Könyvnyomdája, Csíkszereda.

MELLÉKLETEK

Lukács Mihály szarkofágja a nagykászoni templomban

Lukács Mihály emléktáblája a kászoni iskola falán

ANDRÁS IGNÁC

Dr. Lukács Mihály Általános Iskola
Kászontíz/Plăieșii De Jos
Principală 297
andign53@gmail.com